

ТЪРНОВСКА
—•—
КОНСТИТУЦИЯ

- Конституцията на Българското княжество, широко известна като Търновска конституция, е първата конституция на България.
- Приета е на 16 април 1879 г. от Учредителното събрание във Велико Търново. С нея юридически се утвърждават настъпилите в резултат на Освобождението социално-икономически и политически промени.

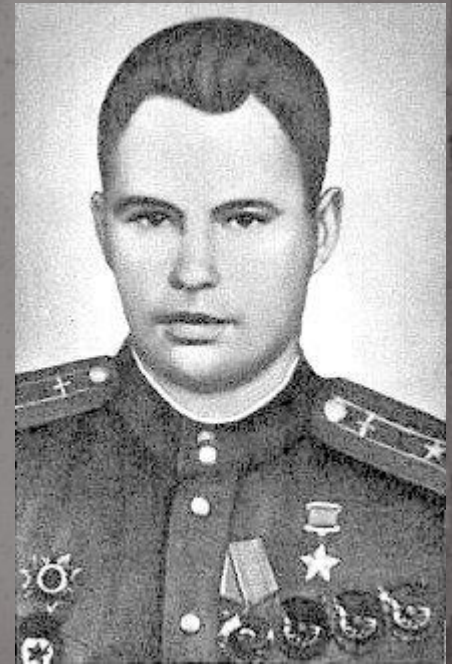

Особености

- Търновската конституция цели да закрепим юридически социално-икономическите и политическите изменения в българското общество след Освобождението през 1878 г.
- Съгласно член 4 „Българското царство е монархия наследствена и конституционна, с народно представителство.“ Конституцията определя функциите на централните органи на държавна власт. Предоставят се широки пълномощия на монарха във вътрешния и международния живот на страната. Новаторска и прогресивна за времето си и с либерален характер, Търновската конституция утвърждава принципа на личната неприкосновеност и частната собственост като основа на производствените и обществени отношения. Закрепени са свободата на печата, правото на сдружавания и др.

Проект на конституцията

- Проектът на конституцията е изработен от Сергей Лукиянов, началник на Съдебния отдел при Съвета на императорския комисар. Този проект има умерено консервативен характер. Дава широки права на княза в областта на изпълнителната и законодателната власт. Според този проект в Народното събрание влизат депутати по право, назначавани от княза и избирани от народа по двустепенна система. Въвежда се имуществен ценз. Проектът предвижда създаването на Държавен съвет, който да има контролни и съвещателни функции. В умерен вид са застъпени основните граждански и политически права и свободи. Проектът на Лукиянов е изпратен в Русия, където е прегледан и допълнен от особена комисия под председателството на княз С. Н. Урусов.

- Направените промени допринасят за демократизирането на проекта. Правата на княза са намалени. Въвежда се пряко и всеобщо гласоподаване по примера на Швейцария. Разширени са правомощията на Народното събрание.
- На 10 февр. 1879 в Търново се открива Учредително събрание, което трябва да обсъди и приеме конституцията. Избрана е 15-членна комисия, която трябва да изработи основните начала, върху които да се изгради основният закон на страната. Рапортът на тази комисия е изцяло в консервативен дух. Изхождайки от идеята, че българският народ не е готов за самостоятелен политически живот, комисията предлага силна княжеска власт, въвеждане на имуществен и образователен ценз и създаване на Сенат, който да тълкува конституцията, да потвърждава приетите от Народното събрание закони и т. н.

- Либералите, водени от П. Каравелов и П. Р. Славейков, отхвърлят рапорта на комисията и пристъпват към гласуването на конституцията член по член. В резултат на това приетата Търновската конституция е една от най – демократичните за времето си конституции в Европа. Българската държава се утвърждава като парламентарна монархия с умерено либерално устройство.

КНЯЗЪТ

- Властта се поделя между монарха и Народното събрание. Князът има право да свиква и разпуска Народното събрание, да насрочва избори за народни представители. Монархът утвърждава и обнародва приетите от Народното събрание закони. От името на княза действат органите на изпълнителната власт той има право да назначава и уволнява министрите. Монархът е върховен главнокомандващ, раздава военни чинове, а след 1893 и ордени. Държавният глава има право да смекчава или отменя наказанията, наложени от съдебната власт. Князът ръководи и външната политика.

Народно събрание

- Според Търновската конституция Народното събрание е два вида - Обикновено и Велико.
- За Обикновеното народно събрание се избира по един депутат на 10 000 д. Приема и обсъжда закони, гласува бюджета, данъците, осъществява контрол над изпълнителната власт и т.н.
- За Велико народно събрание се избират по двама депутата. Избирателите трябва да са навършили 21 г., а избраните 30 г. Свиква се само при определени случаи: избор на княз или Регентство, изменение или приемане на нова конституция и промяна на държавната граница.

За гражданите

- Търновската конституция дава широки права на българските граждани. Гарантира неприкосновеността на частната собственост, равенството на всички пред закона, забранява робството и разделянето на съсловия. Първоначалното образование става безплатно и задължително. Премахва се цензурата. Осигурява се свобода на словото и печата. Българските граждани имат право свободно да се сдружават, да създават обществени и политически организации. Конституцията гарантира основните права и свободи и осигурява възможност за свободно духовно и политическо развитие.

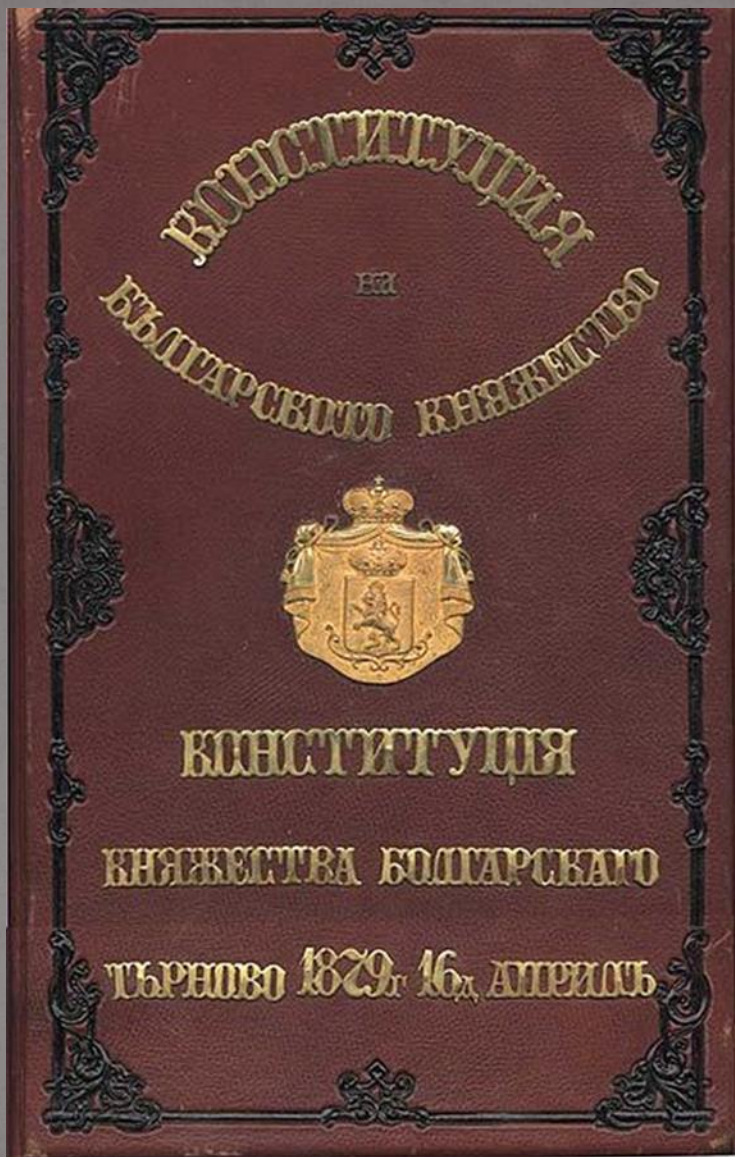
Промени

- Търновската конституция претърпява две изменения. През 1893 е променен чл. 38., който третира религията на престолонаследника. Утвърдена е и титлата "височество" на княза. През 1911, след изменение чл. 17., цар Фердинанд I получава титлата "величество" и правото да сключва тайни договори без одобрението на Народното събрание. Търновската конституция е нарушавана два пъти по време на режима на пълномощията 1881 – 1883 и след държавния преврат на 19 май 1934. Тя престава да бъде в сила след приемането на конституцията от 4 дек. 1947.

- С измененията на Търновската конституция от 1893 г. и 1911 г. се намаляват правата на Народното събрание и се засилва монархическата власт. След обявяване на независимостта на Княжество България през 1908 г. и последвалото дипломатическо признаване от страна на другите държави на този акт, с изменението на Търновската конституция през 1911 година думите „княжество“, „княз“ и производните им са заменени с „царство“, „цар“ и производните им. След тези изменения Търновската конституция става широко известна като „Сребърната конституция“.

- Конституционно установеният ред в Княжество България е многократно потъпкван. През 1881 г. Конституцията е временно суспендирана (спряна), през 1923 г. е извършен военен преврат, а след 19 май 1934 г. Дълги години държавата се управлява с наредба - закон при фактически суспендирана конституция.
- Установеното с Деветосептемврийския акт от 1944 г. правителство на Отечествения фронт обявява намерението си да възстанови Търновската конституция, но това не е реализирано.
- На 4 декември 1947 г. е заменена с Конституция на Народна република България.

Глава XV.

Какви работи и на да върши Народното Събрание.

105. Народното Събрание:

2. Да обсъжда предложения за държавни займове, за уголяване, намаляване или туране данъци и всякакви бери, а също и за развърлянето и за реда на събирането имъ.

1. Да обсъжда законопроекти, споредъ членъ 44.

3. Да отпраща изостанъли данъци и всякакви недоврани бери, на които привърлянето се вижда невъзможно.

4. Да обсъжда ежегодни бюджетъ на приходите и расходите.

5. Да преглежда сметките за разнасяне на сумиите, които сь назначени по бюджета.

6. Да преглежда сметките на Върховната Сметна палата, която е длъжна да му представя подробни изложения за изпълнението на бюджета.

7. Да подписа питання за отговорността на Министрите.